

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради

«28» квітня 2023 р., протокол № 9

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
для вступу на навчання для здобуття
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування
галузі знань 19 Архітектура та будівництво
освітньо-наукова програма «Архітектура та містобудування»
Кваліфікація: доктор філософії

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Програма вступного фахового випробування
3. Структура екзаменаційного білета
4. Критерії оцінювання знань
5. Шкала оцінювання
6. Рекомендована література та інформаційні ресурси

ВСТУП

Метою вступного фахового випробування є визначення рівня сформованості у вступників фундаментальних і прикладних знань у галузі архітектури та містобудування, зокрема теорії та історії архітектури та містобудування, архітектурного проєктування, містобудування і територіального планування, реконструкції та розвитку архітектурно-містобудівного середовища, охорони архітектурної та містобудівної спадщини, урбоєкології та сталого розвитку територій, необхідних для успішного опанування освітньо-наукової програми «Архітектура та містобудування» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Програма вступного фахового випробування сформована з урахуванням комплексного характеру професійної підготовки за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування». Вступне фахове випробування є засобом визначення рівня професійної підготовки вступників, які здобули вищу освіту відповідного рівня, а також їхньої здатності до системного осмислення архітектурних і містобудівних процесів, критичного аналізу професійних проблем та здійснення науково-дослідної діяльності у сфері архітектури та містобудування.

Основними завданнями вступного фахового випробування є:

- перевірка рівня володіння основними поняттями, категоріями, теоретичними положеннями та професійною термінологією у сфері архітектури та містобудування;
- визначення рівня знань з теорії та історії архітектури і містобудування, закономірностей формування та розвитку архітектурно-просторового середовища;
- визначення здатності аналізувати архітектурні, містобудівні та територіально-просторові процеси, виявляти чинники, закономірності й тенденції їх розвитку;
- перевірка вміння застосовувати теоретичні положення, принципи та методи архітектурного і містобудівного проєктування для аналізу та вирішення професійних завдань;
- визначення здатності здійснювати комплексний аналіз територій та архітектурно-містобудівних об'єктів з урахуванням функціонально-планувальних, композиційно-просторових, соціальних, природно-ландшафтних, екологічних та інших чинників;
- перевірка розуміння принципів містобудівного і територіального планування, реконструкції та розвитку населених пунктів, формування життєздатного, безпечного й комфортного архітектурного середовища;
- оцінювання здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між процесами розвитку територій, архітектурно-планувальними рішеннями та змінами просторової організації населених пунктів;
- визначення здатності критично оцінювати архітектурні та містобудівні рішення, аргументувати власну професійну позицію, формулювати обґрунтовані висновки та пропозиції;
- визначення готовності вступника до науково-дослідної діяльності, самостійного формулювання наукових проблем, застосування методів наукового пізнання та проведення досліджень у сфері архітектури та містобудування.

Програма має міждисциплінарний характер та охоплює взаємопов'язані напрями професійної підготовки у сфері архітектури та містобудування: теорію та історію архітектури і містобудування, архітектурне проектування, містобудування та територіальне планування, реконструкцію архітектурного середовища, охорону архітектурної і містобудівної спадщини, ландшафтну архітектуру, урбоекологію та засади сталого просторового розвитку. Такий підхід забезпечує комплексне оцінювання фахової підготовки вступника та його готовності до здійснення самостійної науково-дослідної діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.

2. ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

ТЕМА 1. Теоретичні основи архітектури та містобудування

Архітектура та містобудування як сфера професійної, проєктної та науково-дослідної діяльності. Поняття архітектури, містобудування та архітектурно-просторового середовища. Об'єкт, предмет і основні напрями архітектурно-містобудівних досліджень.

Основні категорії теорії архітектури: функція, форма, простір, конструкція, композиція, образ. Взаємозв'язок функціональних, естетичних, конструктивних, соціальних та природно-кліматичних чинників у формуванні архітектурних об'єктів.

Основні категорії теорії містобудування. Місто та система розселення як складні просторові системи. Закономірності формування і трансформації населених пунктів. Планувальна структура та функціональна організація міста.

Архітектурна типологія. Типологічні особливості житлових, громадських, виробничих та інших будівель і споруд. Взаємозв'язок типології будівель із соціальними, функціональними та просторовими процесами.

Сучасні концепції та напрями розвитку архітектури і містобудування. Людиноцентричність, інклюзивність, адаптивність, сталість та життєстійкість архітектурно-містобудівного середовища.

ТЕМА 2. Історія та закономірності розвитку архітектури і містобудування

Історичні передумови виникнення та розвитку архітектури. Основні етапи розвитку світової архітектури та містобудування. Взаємозв'язок архітектури із суспільними, культурними, економічними та технологічними процесами.

Особливості формування архітектури та містобудування в різні історичні періоди. Основні архітектурні стилі та напрями, їх композиційні, просторові та конструктивні особливості.

Історичні моделі формування міст. Еволюція планувальної структури населених пунктів. Формування міських центрів, громадських просторів, житлових територій та систем міських комунікацій.

Українська архітектура та містобудування в історичному контексті. Традиції української архітектури. Регіональні особливості формування архітектурного середовища.

Архітектура ХХ – початку ХХІ століття. Модернізм, постмодернізм та сучасні напрями архітектури. Вплив глобалізації, технологічного розвитку та суспільних трансформацій на архітектурно-містобудівну діяльність.

Історико-теоретичний аналіз як складова сучасних архітектурних і містобудівних досліджень.

ТЕМА 3. Архітектурне проєктування та формування архітектурно-просторового середовища

Архітектурне проєктування як комплексний процес формування просторового середовища. Основні принципи, методи та етапи архітектурного проєктування.

Передпроектний аналіз. Вихідні дані та чинники формування проектного рішення. Аналіз містобудівної ситуації, функціональних зв'язків, природно-кліматичних умов та характеристик ділянки.

Функціонально-планувальна організація архітектурного об'єкта. Функціональне зонування, взаємозв'язки приміщень і просторів, організація комунікацій.

Об'ємно-просторова та композиційна організація будівель і комплексів. Масштаб, пропорції, ритм, метр, симетрія та асиметрія, контраст і нюанс як засоби архітектурної композиції.

Архітектурний образ та його формування. Взаємозв'язок функції, конструкції, матеріалу та архітектурної форми.

Людиноцентричний підхід до проектування. Доступність та універсальний дизайн. Формування безпечного, комфортного та інклюзивного архітектурного середовища.

Сучасні тенденції архітектурного проектування. Адаптивність та трансформативність архітектурних просторів. Енергоефективність та екологічність архітектурних рішень.

ТЕМА 4. Містобудування, планувальна організація та просторовий розвиток територій

Містобудування як теорія і практика формування та розвитку населених пунктів і територій. Основні закономірності просторової організації систем розселення.

Урбанізація та її вплив на формування територій. Агломераційні процеси. Міські та сільські системи розселення. Взаємозв'язки населених пунктів у системах розселення.

Планувальна структура населеного пункту та чинники її формування. Компактна, лінійна, розчленована та інші типи планувальних структур. Планувальний каркас міста.

Функціональна організація територій. Житлові, громадські, виробничі, рекреаційні та ландшафтні території. Принципи їх просторової взаємодії.

Громадські центри та громадські простори в структурі населених пунктів. Вулиці, площі, парки, набережні та інші елементи системи відкритих просторів.

Транспортна та пішохідна організація територій. Вулично-дорожня мережа та її роль у формуванні планувальної структури міста.

Просторовий розвиток населених пунктів. Проблеми ущільнення, розширення, реконструкції та комплексного розвитку міських територій.

ТЕМА 5. Містобудівне та територіальне планування

Сутність, цілі та завдання містобудівного і територіального планування. Планування територій як інструмент регулювання їх просторового розвитку.

Рівні планування територій. Загальнодержавний, регіональний та місцевий рівні. Взаємозв'язок стратегічного та просторового планування.

Містобудівна документація та її роль у регулюванні використання і забудови територій. Генеральний план населеного пункту, детальний план території та інші види містобудівної документації.

Комплексний аналіз території як основа прийняття містобудівних рішень. Аналіз сучасного використання територій, планувальної структури, транспортних зв'язків, природно-ландшафтних умов, інженерної інфраструктури та планувальних обмежень.

Функціонально-планувальна організація та перспективне використання територій. Визначення напрямів і параметрів просторового розвитку.

Планувальні обмеження у використанні територій. Природоохоронні, санітарні, інженерні, історико-культурні та інші обмеження.

Роль містобудівної документації у забезпеченні збалансованого розвитку територіальних громад та населених пунктів.

ТЕМА 6. Реконструкція міського середовища та збереження архітектурно-містобудівної спадщини

Поняття реконструкції в архітектурі та містобудуванні. Передумови та основні напрями реконструкції забудованих територій.

Комплексний аналіз території як передумова реконструкції. Оцінювання функціонально-планувальної, композиційно-просторової, технічної, соціальної та екологічної організації території.

Методи реконструкції міських територій. Модернізація, ревіталізація, реновація та адаптивне повторне використання будівель і територій.

Реконструкція житлових територій, громадських центрів, промислових територій та систем громадських просторів. Інтеграція нової забудови в сформоване міське середовище.

Архітектурна та містобудівна спадщина як складова культурної спадщини. Історичне міське середовище. Пам'ятки архітектури і містобудування, історичні ареали та традиційний характер середовища.

Принципи збереження, охорони, реставрації та пристосування об'єктів культурної спадщини. Співвідношення нового будівництва та історично сформованого середовища.

Збереження ідентичності та історико-культурного потенціалу населених пунктів у процесі їх сучасного розвитку.

ТЕМА 7. Урбоекологія, ландшафтна організація та сталий розвиток територій

Урбоекологія як напрям дослідження взаємодії урбанізованого та природного середовища. Місто як складна природно-антропогенна система.

Природні компоненти в структурі населених пунктів. Рельєф, водні об'єкти, рослинність, ґрунти та кліматичні характеристики території як чинники містобудівного розвитку.

Антропогенне навантаження на міське середовище. Основні екологічні проблеми урбанізованих територій. Забруднення повітря, води та ґрунтів, шумове навантаження, порушення природних територій.

Ландшафтна організація населених пунктів. Система озелених та відкритих просторів. Зелені коридори та природно-ландшафтний каркас території.

Принципи сталого розвитку в архітектурі та містобудуванні. Збалансування екологічних, соціальних та просторових складових розвитку територій.

Енергоефективність, ресурсозбереження та екологічно орієнтовані підходи до формування архітектурного середовища.

Адаптація населених пунктів до кліматичних змін. Стійкість та життєздатність міського середовища. Природоорієнтовані рішення у формуванні та реконструкції урбанізованих територій.

ТЕМА 8. Методи дослідження, аналізу та моделювання в архітектурі та містобудуванні

Наукове дослідження у сфері архітектури та містобудування. Об'єкт, предмет, мета і завдання архітектурно-містобудівного дослідження.

Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння, класифікація, типологізація, системний та структурно-функціональний підходи.

Історико-генетичний, морфологічний, композиційний, функціонально-планувальний та просторовий аналіз архітектурних і містобудівних об'єктів.

Натурні дослідження архітектурного і міського середовища. Фотофіксація, обміри, спостереження, картування та аналіз просторової поведінки.

Методи соціологічного дослідження архітектурно-містобудівного середовища. Опитування, анкетування та експертне оцінювання.

Моделювання як метод архітектурно-містобудівного дослідження. Концептуальні, структурні, просторові та графічні моделі.

Картографічні та геоінформаційні методи дослідження територій. Використання геопросторових даних у містобудівному аналізі.

Цифрові технології та інформаційне моделювання в архітектурі та містобудуванні. Використання сучасних цифрових засобів для аналізу, візуалізації, моделювання та представлення результатів дослідження.

ТЕМА 9. Сучасні проблеми, тенденції та перспективи розвитку архітектури і містобудування

Сучасні тенденції розвитку архітектури та містобудування в Україні та світі. Глобальні та локальні чинники трансформації архітектурно-містобудівного середовища.

Проблеми урбанізації, субурбанізації, просторового розростання міст, деградації окремих міських територій та нерівномірності просторового розвитку.

Людиноцентричний розвиток міст. Якість міського середовища, доступність основних послуг та громадських просторів. Інклюзивність і безбар'єрність архітектурного середовища.

Концепції сталого, компактного, розумного та життєстійкого міста. Інноваційні підходи до просторового розвитку населених пунктів.

Цифровізація архітектурно-містобудівної діяльності. Інформаційне моделювання, геоінформаційні технології та цифрові інструменти аналізу й управління просторовим розвитком.

Архітектура та містобудування в умовах суспільних, природних і техногенних викликів. Безпека та адаптивність архітектурно-містобудівного середовища.

Проблематика відновлення та реконструкції населених пунктів України. Збереження архітектурної і містобудівної спадщини, просторової ідентичності та локальних особливостей територій у процесах відновлення.

Перспективні напрями наукових досліджень у сфері архітектури та містобудування. Роль наукового обґрунтування у формуванні, трансформації та управлінні розвитком архітектурно-містобудівного середовища.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Екзаменаційний білет вступного фахового випробування містить три питання з різних тем програми.

Питання повинні передбачати перевірку:

- знання основних понять, категорій, теоретичних положень і професійної термінології у сфері архітектури та містобудування;
- розуміння закономірностей формування, функціонування та розвитку архітектурно-містобудівних об'єктів, населених пунктів і територій;
- здатності аналізувати архітектурні, містобудівні та просторові процеси, визначати чинники їх формування та причинно-наслідкові зв'язки;
- уміння застосовувати теоретичні знання, принципи та методи архітектури і містобудування для аналізу та вирішення професійних і науково-прикладних завдань;
- здатності комплексно оцінювати архітектурні та містобудівні рішення з урахуванням функціонально-планувальних, композиційно-просторових, соціальних, екологічних та інших чинників;
- здатності критично осмислювати проблеми та сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування, аргументувати власну професійну та наукову позицію;
- уміння формулювати обґрунтовані висновки та пропозиції щодо вирішення актуальних проблем архітектури, містобудування і просторового розвитку територій.

Такий підхід забезпечує комплексне оцінювання рівня фахової підготовки вступника та його готовності до навчання і здійснення науково-дослідної діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.

Рекомендована структура одного білета

Питання 1. Теоретичне — розкрити сутність поняття, теоретичного положення, закономірності або процесу у сфері архітектури та містобудування.

Питання 2. Аналітичне — проаналізувати архітектурну, містобудівну або просторову проблему, визначити основні чинники її виникнення, закономірності розвитку та причинно-наслідкові зв'язки.

Питання 3. Практико-орієнтоване — на основі теоретичних положень та результатів аналізу запропонувати й обґрунтувати підходи, принципи або рекомендації щодо вирішення конкретної архітектурно-містобудівної проблеми.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рівень	Характеристика відповіді
180-200	Вступник демонструє системні, глибокі та комплексні знання у сфері архітектури та містобудування, вільно володіє професійним понятійно-категоріальним апаратом. Ґрунтовно розкриває теоретичні положення, аналізує архітектурні, містобудівні та просторові процеси, встановлює закономірності та причинно-наслідкові зв'язки. Уміє застосовувати теоретичні знання для аналізу професійних і науково-прикладних проблем, аргументує власну позицію, формулює логічні, самостійні та обґрунтовані висновки і пропозиції.
170-179	Відповідь повна, послідовна та логічно структурована. Вступник демонструє високий рівень знань з архітектури та містобудування, правильно використовує професійну термінологію, здатний аналізувати архітектурно-містобудівні процеси та аргументувати висновки. Водночас наявні окремі неточності або недостатня глибина аналізу окремих аспектів поставленого питання.
160-169	Вступник володіє матеріалом на достатньому рівні, правильно розкриває основні поняття, положення та закономірності у сфері архітектури та містобудування. Загалом правильно характеризує архітектурні та містобудівні процеси, однак відповідь містить окремі суттєві неточності, аналіз недостатньо поглиблений, а сформульовані висновки не завжди належно аргументовані.
140-159	Вступник загалом розуміє зміст поставлених питань та володіє основними фаховими поняттями, проте відповідь недостатньо системна й послідовна. Теоретичні положення розкрито частково, аналіз архітектурних і містобудівних процесів має переважно описовий характер, причинно-наслідкові зв'язки визначено неповно. Висновки недостатньо обґрунтовані, а застосування теоретичних знань до вирішення практичних завдань обмежене.
120-139	Продемонстровано мінімально достатній рівень фахових знань. Вступник відтворює окремі поняття та положення у сфері архітектури та містобудування, однак має суттєві прогалини у розумінні закономірностей і взаємозв'язків архітектурно-містобудівних процесів. У відповіді наявні суттєві помилки та неточності; аналітична складова, аргументація і самостійність висновків виражені недостатньо.
1-119	Рівень фахових знань вступника не відповідає встановленим вимогам. Відповіді неповні, фрагментарні або переважно неправильні; основні поняття та теоретичні положення у сфері архітектури та містобудування не розкрито або трактуються

	помилково. Вступник не демонструє здатності до належного аналізу архітектурно-містобудівних процесів, аргументації власної позиції та формулювання обґрунтованих висновків.
0	Відсутність відповіді або відповідь не відповідає змісту поставленого питання.

Розподіл балів

- питання 1 - 60 балів;
- питання 2 - 60 балів;
- питання 3 - 80 балів.

Разом - 200 балів.

5. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Бойко Х. С. Типи будинків та архітектурні конструкції : навч. посіб. 4-те вид., зі змін. та допов. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2023. 224 с.
2. Дубинський В. П., Ладигіна І. В., Дубіна Н. Г., Колєсніков В. Є., Руденко А. О., Біжко Є. В. Архітектурне проектування житлових комплексів : навч. посіб. Харків : ХНУБА, 2021. 253 с.
3. Ідак Ю. В., Клименюк Т. М., Лясковський О. Й. Основи об'ємно-просторової композиції : навч. посіб. 2-ге вид., допов. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 212 с.
4. Клименюк Т. М., Бойко Х. С. Історія архітектури Стародавнього світу : підручник / за ред. Т. М. Клименюк. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 256 с.
5. Клименюк Т. М., Проскуряков В. І., Ковальчук Х. І. Ілюстрований словник архітектурних термінів : навч. посіб. 3-тє вид., допов. і перероб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 180 с.
6. Крамарчук Х. П., Мотиль Р. Я., Білінська О. Б. Історія мистецтва та архітектури. Ч. 1 : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 176 с.
7. Крижановська Н. Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.
8. Містобудівне проектування. Частина 1: Місто як об'єкт проектування : підручник / за ред. Г. П. Петришин, Б. С. Посацького, Ю. В. Ідак. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 312 с.
9. Містобудівне проектування. Частина 2: Проектування структурних елементів міста : підручник / за ред. Г. П. Петришин, Б. С. Посацького, Ю. В. Ідак. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 316 с.
10. Обідняк М. М., Білінська О. Б. Архітектурна композиція. Курс практичних занять та завдань : навч. посіб. / за заг. ред. С. М. Лінди. 2-ге вид., допов. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 152 с.
11. Посацький Б. С., Король Є. І., Кознарьська Г. Є. Архітектурний образ міста : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 140 с.
12. Ремешило-Рибчинська О. І. Історія архітектури: образно-графічні студії : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 224 с.
13. Русанова І. В., Шульга Г. М. Інженерний благоустрій територій : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 260 с.
14. Сьомка С. В. Основи дизайну архітектурного середовища : підручник. Київ : Ліра-К, 2020. 479 с.
15. Якубовський В. Б., Якубовський І. В., Кайдановська О. О. Основи проектування садибного житла : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 228 с.
16. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 № 687-IV. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.

17. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 № 2780-ХІІ. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>.
18. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
19. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
20. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. Київ : Мінрегіон України, 2019.
21. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Київ : Мінрегіон України, 2018.
22. ДБН В.1.1-7:2016. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги. Київ : Мінрегіон України, 2017.
23. ДБН В.2.2-9:2018. Громадські будинки та споруди. Основні положення. Київ : Мінрегіон України, 2019.
24. ДБН В.2.2-15:2019. Житлові будинки. Основні положення. Київ : Мінрегіон України, 2019.
25. ДБН В.2.3-5:2018. Вулиці та дороги населених пунктів. Київ : Мінрегіон України, 2018.